

Broj:
Datum:

Mreža nevladinih organizacija "Natura 2000 Resursni centar Srbije"

Predmet: **Strategija za biološku raznovrsnost Republike Srbije sa akcionim planom**

Poštovani,

Zahvaljujemo se na pružanju dugo očekivane prilike da se uključimo u izradu Nacionalne strategije za biološku raznovrsnost sa akcionim planom.

Vaš poziv da pošaljemo sugestije i primedbe vidimo kao znak da postoji svest o značaju organizacija civilnog društva u oblasti proučavanja i zaštite biodiverziteta, ali ga tumačimo i kao izraz dobre volje da se uspostavi institucionalna saradnja između Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja i civilnog sektora.

U prilogu ovog dopisa možete videti komentare i sugestije mreže od 47 nevladinih organizacija sa teritorije čitave Srbije.

Polazeći od iskustva u vođenju procesa ka izradi drugih strateških dokumenata, verujemo da će razmatranje naših komentara i sugestija, zajedno sa komentarima i sugestijama drugih zainteresovanih strana, biti jako zahtevan i komplikovan proces.

Stoga Vam predlažemo da zajednički organizujemo radionicu koja bi bila posvećena unapređivanju Strategije za biološku raznovrsnost Republike Srbije. Smatramo da postoji dovoljno znanja, iskustva i volje da se ovaj dokument unapredi.

Predlažemo da zajednički definišemo okvir radionice, ciljeve, kao i finansijske potrebe, a nudimo i pomoć u pronalaženju finansijske podrške za njeno održavanje.

U nadi da ćemo nastaviti rad na Strategiji za biološku raznovrsnost Republike Srbije sa akcionim planom, i dobiti dokument koji će nam svima biti osnova za rad u narednim godinama srdačno Vas pozdravljamo.

ispred Natura 2000 Resursnog centra Srbije

Tanja Petrović
generalni sekretar
Mladi istraživači Srbije (sekretarijat Mreže)

Primedbe i sugestije na Nacrt Strategije za biološku raznovrsnost Republike Srbije sa akcionim planom

Opšte primedbe i komentari

Generalno govoreći Strategija ima zadovoljavajuće elemente, posebno u prve tri celine (Biološka raznovrsnost Srbije, Institucionalni, zakonodavni i finansijski okvir za očuvanje biodiverziteta i Faktori ugrožavanja biodiverziteta i osnovni uzroci) što je i logično jer je Srbija jedna od poslednjih zemalja u našem okruženju koja priprema ovu Strategiju, tako da se moglo poslužiti generalnim činjenicama koje se tiču biodiverziteta iz drugih izvora. Kombinovanjem sa statističkim podacima i podacima iz literature i drugih zvaničnih izvora, dobijen je jedan praktični priručnik o biološkoj raznovrsnosti, faktorima koji ga ugrožavaju i naporima koji se čine da se ona sačuva.

Tokom analize dokumenta primećeno je da **postoji veliki broj jezičko-terminoloških problema**, koji su, pretpostavljamo, nastali tokom prevoda dokumenta na srpski jezik. Na primer: istovremeno se koriste izrazi "biodiverzitet" i "biološka raznovrsnost", kao i u velikom broju drugih dokumenata, što može izazvati zabune u krugovima koji nisu stručni za ovo oblast. Smatramo da je Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja odgovorno i za uspostavljanje standarda u ovom smislu.

Na dalje, usled neadekvatnog prevoda, u kome se engleska reč "utilization" prevodi kao eksploatacija, u delu Strategije stoji: "Svi nacionalni parkovi imaju dve glavne funkcije: 1) zaštita prirode tj. implementacija neophodnih mera za očuvanje retkih vrsta i staništa i 2) eksploatacija šuma", što smatramo krajnje neprihvatljivim. U odeljku Strategije koji se odnosi na načela smatramo da je "Načelo supsidijarne odgovornosti" potpuno nerazumljiv i neprihvatljiv termin.

Za razumevanje pojedinih delova Strategije bilo je neophodno upoređivanje sa engleskom verzijom dokumenta. **Predlažemo da tekst strategije prođe stručnu redakтуру** i da se usaglase termini pre finalnog razmatranja.

Uočeno je da Strategija nema viziju, nije definisano šta to, konkretno, želimo da vidimo u Srbiji do 2017.godine vezano za biološku raznovrsnost. S tim u vezi, obzirom da nismo sigurni čemu težimo, razumljivi su nedostaci koji su uočljivi u strateškim ciljevima. **Smatramo da je potrebno uraditi ponovne konsultacije** sa svim zainteresovanim stranama, definisati viziju i ponovo odrediti strateške ciljeve.

Sa tehničke strane, verujemo da bi **odavanje dela koji sadrži terminologiju** znatno olakšao tumačenje dokumenta i olakšao komunikaciju sa drugim resornim ministrastvima i institucijama. Takođe, iskustva iz drugih strategija pokazuju da bi bilo veoma korisno **dati listu sa imenima** stručnjaka koji su bili agnizovani za izradu Strategije, kao i članova redne (ili radnih) grupa.

Uočeno je da ne postoji povezanost Nacrta Strategije za biološku raznovrsnost Republike Srbije sa akcionim planom sa postojećim strateškim dokumentima koje je Vlada Republike Srbije usvojila.

Predlažemo bolju koordinaciju i povezivanje, posebno sa Strategijom održivog razvoja republike Srbije i akcionim planom. Razlog ovome je činjenica da Strategija održivog razvoja ima jasno definisane ciljeve, akcioni plan, odlučene nadležnosti, rok za primenu i budžet za oblast zaštite prirode, održivu proizvodnju i potrošnju i druge oblasti koje su, ili bi trebalo da budu, ciljevi Strategije o biološkoj raznovrsnosti.

Takođe, u dokumentu se **ne vidi povezanost sa evropskim i globalnim strateškim dokumentima** za biološku raznovrsnost. U svetlu završene Konferencije zemalja članica Konvencije o biološkoj raznovrsnosti u Nagoyi, Japanu, i nove strategije do 2020. godine (Aichi ciljevi), kao i obaveza da se novodefinisani ciljevi ugrade u nacionalne strategije u roku od dve godine, **predlažemo što ranije povezivanje strateških ciljeva Srbije sa globalnim ciljevima**.

Takođe, **predlažemo bolju koordinaciju sa Kancelarijom za Evropske intergacije**, i sa planovima koje ova kancelarija ima. Ovo, u velikoj meri, kako strateški tako i finansijski, može da olakša sprovođenje aktivnosti na očuvanju biološke raznovrsnosti. Potom, **potrebno je usaglasiti ciljeve i zadatke sa Nacionalnom strategijom za aproksimaciju u oblasti životne sredine** (Environmental Approximation

Strategy), delom koji se odnosi na zaštitu prirode. Po našem saznanju, Ministarstvo i strani eksperti će uskoro završiti ovaj dokument.

Više je nego očigledno da **u procesu izrade Strategije nisu adekvatno iskorišćeni potencijali organizacija civilnog društva**. Obzirom da se uporedo sa pripremom ovog dokumenta odvija proces javnih rasprava o Prvom nacionalnom izveštaju o primeni Arhuske konvencije, koji takođe priprema Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, preporučujemo da se preporuke sa ovih rasprava razmotre i **bolje definiše proces i osigura uključivanja javnosti (pre svega nevladinih organizacija) u aktivnosti koje za cilj imaju očuvanju biološke raznovrsnosti**.

Posledica netransparentnog procesa pripreme je i da **u Strategiji nije na odgovarajući način predviđena saradnja sa organizacijama civilnog društva, ali ni sa samim građanima i lokalnim samoupravama**. Oni su tu da ih neko nauči i da oni budu puki izvršioci direktiva „odozgo”. Ne vidimo nikakav instrument niti želju da se iz lokala dobiju bilo kakve informacije i inicijativa. To je malo i paradoksalno jer, na primer, po naredbi Ministarstva od proleća ove godine, Lokalni ekološki akcioni planovi se moraju strukturno promeniti u smislu da se deo koji se u prethodnim planovima zvao „Zaštićena područja” treba da se zove „Očuvanje biološke raznovrsnosti”! Ovo značajno konceptijski menja smisao LEAP-a i oni bi morali da budu ulaz za jedan značajan deo zadataka predviđenih ovom Strategijom, posebno u oblastima gde se definiše održivo korišćenje komponenti biološke raznovrsnosti i pravična raspodela koristi od korišćenja genetičkih resursa.

Konkretno primedbe i sugestije po celinama

UVOD

U uvodnom delu dokumenta dato je objašnjenje o procesu izrade Strategije. *“U februaru 2009. godine su održane prve konsultacije o izradi ovog dokumenta sa ciljem upoznavanja zainteresovanih strana o aktivnostima na izradi strategije i akcionog plana”*. Želimo da naglasimo da su zainteresovani predstavnici nevladinih organizacija, nakog slanja prijave, bili odbijeni. Učešće predstavnika nevladinih organizacija na konsultacijama nije bilo moguće zbog, parafaziramo, “nedostatka smeštajnih kapaciteta na Divčibarima”. I u nastavku rada na Strategiji, iako zainteresovane, nevladine organizacije nisu bile uključene u proces.

Ovakav vid (ne)saradnje sa predstavnicima civilnog društva smatramo neprihvatljivim i primer izrade ove Strategije navodili smo kao primer loše prakse u brojnim komunikacijama, posebno sa Evropskom komisijom.

1. Biološka raznovrsnost Srbije

Smatramo da je kvalitet informacija dovoljno dobar i način na koji su predstavljene je odgovarajući za ovu vrstu dokumenta.

U delu 1.5.1. Sistem zaštićenih područja

Područja koja imaju izraženu geološku, biološku, ekosistemsku i/ili predeonu raznovrsnost mogu se proglasiti za zaštićena područja od opšteg interesa.

Na zaštićenom području mogu se izdvojiti zone u kojima se sprovode sledeći režimi zaštite:

- 1) Ia stepena – stroga zaštita;
- 2) Ib stepena – stroga zaštita uz mogućnost upravljanja populacijama;
- 3) II stepena – aktivna zaštita;
- 4) III stepena – aktivna zaštita i mogućnost održivog korišćenja.

primećujemo da se **koriste režimi zaštite po Članu 35. Zakona o zaštiti prirode** (Sl. Glasnik Republike Srbije 36/2009). **Ovo u potpunosti odgovara stavu nevladinih organizacija**. Sa druge strane, nije razumljivo zašto Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja u svom strateškom dokumentu daje osnovu za razmatranje sa ovim režimima zaštite a istovremeno radi izmene i dopune Zakona o zaštiti prirode, po kojima se predviđa potpuno drugačiji pristup.

2. Institucionalni, zakonodavni i finansijski okvir za očuvanje biodiverziteta

2.1.1. Institucije javnog sektora

Potrebno je jasnije definisati nadležnosti i obaveze sledećih institucija, vezano za biološku raznovrsnost: Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja, Ministarstvo za infrastrukturu, Ministarstvo rudarstva i energetike. Posebnu pažnju potrebno je obratiti na definisanje nadležnosti Ministarstva energetike vezano za: velike hidro centrale, male hidro centrale koje vrlo lako mogu da se nađu u sukobu sa najvrednijim regionima u smislu biološke raznovrsnosti, akumulacije, daljinski transport električne energije, daljinski transport ugljovodonika, fosilizovanih nosilaca energije, eksploataciju uglja - podzemnu i nadzemnu, rafinerijsku obradu hidrokarbonata.

Takođe, dodati i definisati ulogu Ministarstva odbrane, posebno razmotriti ulogu u očuvanju biološke raznovrsnosti na vojnim poligonima.

Rad Agencije za zaštitu životne sredine u oblasti biološke raznovrsnosti nije dovoljno jasno objašnjen.

Imajući u vidu da je ovaj dokument predviđen za usvajanje na duži vremenski period, mislimo da je korektnije da se Pokrajinski zavod za zaštitu prirode predstavi u istom "stilu" kao i republički. Na primer: Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, osnovan 2009. godine, na osnovu Zakona o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine.

2.1.3. Nevladine organizacije

"U situacijama kada se nevladina organizacija formira zbog određenog lokalnog problema, nestalni izvori finansiranja i zavisnost od stranih donatorskih sredstava često utiču na promenu fokusa delovanja organizacije. Podrška koja dolazi od strane zvaničnih institucija ili privatnog sektora je i dalje nedovoljna, iako se povećava iz godine u godinu."

Komentar: Ne postoji saradnja i podrška Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja nevladinim organizacijama u Srbiji. Sredstva koja se, povremeno, dodeljuju su predviđena i dostupna samo organizacijama koje podržavaju aktivnosti Ministarstva. Na primer, u 2010. godini, koja je i Međunarodna godina biološke raznovrsnosti, Ministarstvo je podržalo samo organizacije koje su deo kampanje "Očistimo Srbiju".

Stoga, predlažemo da se u nastavku ovog pasusa doda: Nacionalne institucije, među njima i Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, koje programiraju fondove za civilni sektor, poslednjih godina nisu zaštitu prirode prepoznale kao prioritet. Kao posledica, nisu sufinansirani projekti civilnog sektora u ovoj oblasti.

2.2.1. Državni zakoni i strategije

Nerazumljivo je i neprihvatljivo da se razmatraju samo malobrojni, sektorski bliski, zakoni i strategije a izostavljaju: Zakon o energetici, Strategija razvoja energetike, Strategija razvoja saobraćaja, Master planovi izgradnje (investicija) u oblasti saobraćaja, Zakon i strategije razvoja ekonomije.

Bez sveobuhvatnog razmatranja neće biti moguće održivo planiranje i sprovođenje ove kao ni mnogih drugih strategija. Ovoj temi bi se moralo pristupiti temeljnim i ponovljenim ocenjivanjem uticaja Strategije na pobrojane strategije i planove (i vice versa), za šta je potrebno dodatno vreme i dodatne ozbiljne i široke konsultacije.

2.2.2. Međunarodni sporazumi, konvencije i ugovori

Bilo bi od izuzetnog značaja spomenuti obavezu Srbije da implementira ESPOO Konvenciju kao jedan od najznačajnijih mehanizama za zaštitu mnogih od pobrojanih značajnih područja u Srbiji.

3. Faktori ugrožavanja biodiverziteta i osnovni uzroci

U ovom delu potrebno je uraditi pažljivu stručnu redakciju usled postojanja brojnih spornih termina i loših prevoda.

3.2. Pritisci i direktni faktori ugrožavanja biodiverziteta Srbije

Vrlo je ozbiljan nedostatak ove Strategije vezan za faktore koji učestvuju u direktnom ili indirektnom ugrožavanju biološke raznovrsnosti, a posebno regionalnih centara raznovrsnosti ekosistema i

refugijuma koji su nabrojani u prvom delu. Naime, potpuno je propušteno da se temeljno obradi značajan i vrlo opasan uticaj koji na biološku raznovrsnost ovih područja ali i biološku raznovrsnost na čitavoj teritoriji imaju energetske objekti: velika ložišta ugljenih termo centrala sa njihovim dalekometnim i dalekosežnim uticajem, njihova pepelišta i kopovi, velike hidro centrale (postojeće i koje se planiraju), rafinerije nafte (postojeće i koje se tek planiraju).

U Srbiji se na velikom broju značajnih područja planiraju, ili se već sprovode, istraživanja ili pripreme za podzemnu ili nadzemnu eksploataciju uglja. Korišćenje uglja za proizvodnju električne energije će u ogromnom, i do sada ni jednom opsežnom strateškom procenom uticaja procenjenom, nivou uticati na kvalitet biljnog i životinjskog sveta i njihov opstanak.

Ne sme da se zaboravi, do sada nedovoljno procenjen, uticaj velikih hidroenergetskih postrojenja. Posebnu pažnju treba obratiti na procenu uticaja objekata koji se planiraju na rekama: Drini, Ibru, Moravi.

Takođe, potrebno je razmotriti značajan uticaj visoko i nisko naponske mreže te transformatorskih postrojenja na područja u sličnoj ili istoj meri kao i transportni koridori. Ovi uticaji nisu samo od elektromagnetnog zračenja, nego predstavljaju i direktan koridorski- fizički uticaj na okolinu, a pored ovoga postoje izuzetno velike količine opasnih materija (otpada) koje su direktno prisutne u ovim transportnim postrojenjima.

Naravno, ne treba zaboraviti i potencijalno vrlo negativne uticaje novih obnovljivih izvora energije na biološku raznovrsnost počev od uticaja vetrenjača, preko značajnih uticaja malih hidro postrojenja, proizvodnje energije iz bio mase, potencijalnih negativnih uticaja proizvodnje energije iz velikih solarnih postrojenja. Sve ovo bi trebalo predvideti, zajedno sa mehanizmima izbegavanja i redukcije ovih uticaja, u skladu sa Strategijom energetike u Srbiji.

Na dalje, potrebno je dati potvrdu izvora informacija. Na primer, u 3.2.1.7. Direktni faktori ugrožavanja 1.7 Turizam i rekreacija u prirodi, stoji: *“S obzirom da stanovnici Srbije traže mesta za rekreaciju u prirodi, ovi uticaju će verovatno biti u porastu”*. Ovakva izjava, bez navođenja izvora podataka, deluju isuviše “odokativno”.

Smatramo da je potrebno potpuno preraditi i ozbiljnije predstaviti deo koji se odnosi na pritiske, kao na primer:

U 3.2.1.4. preporučujemo da se u uzrocima prekomerne seče razmatri u uticaj korišćenja drveta za ogrev. Prema podacima¹, dve trećine domaćinstava u Srbiji koristi ogrevno drvo za grejanje, te zbog lošeg statusa i bilansa energije (ne samo električne) nije moguće razrešiti ovaj problem bez ozbiljnog prelaska na održivi načine proizvodnje energije i njene štednje (energetske efikasnosti).

3.2.2.1.1. Lov i ribolov

Ljudi su oduvek lovili divlje životinje, naročito sisare, ptice i ribu – zbog krzna, perja, hrane, sporta kao i zbog trofeja. Jedinke mnogih vrsta divljih životinja se uzimaju iz prirode da bi se prodavale kao kućni ljubimci, za zoološke vrtove i radi biomedicinskih istraživanja. U današnje vreme nezakonit ili neregulisan lov, ribolov ili postavljanje zamki i dalje predstavljaju pretnju mnogim vrstama, naročito velikim sisarima, a u Srbiji pticama.

Sa ovakvom analizom pritiska, teško je definisati strateške ciljeve za ublažavanje istih.

3.3.4. Uticaji saobraćajnog sektora

Procena i predstavljanje uticaja saobraćaja nije dovoljno obrađeno i nije jasna, što se kasnije reflektuje u ciljevima i aktivnostima.

---

¹ Aleksandar Kovačević „Energetika – kritično pitanje mogućeg pristupanja Srbije Evropskoj uniji“, Evropski pokret u Srbiji.

3.3.6.1. Lov

“S obzirom da ne postoje zvanični podaci o uticaju lovstva na biodiverzitet, informacije zasnovane na najboljem stručnom znanju ukazuju da krivolov (naročito na ptice i njihove razvojne oblike) predstavlja jedan od najznačajnijih faktora ugrožavanja biodiverziteta”.

Zato, kao bitnu aktivnost u ovoj Strategiji treba staviti prikupljanje i obradu podataka o uticaju lova na biološku raznovrsnost.

3.4. Indirektni faktori ugrožavanja u Srbiji

U naslovu dodati biološka raznovrsnost, tako da glasi: “indirektni faktori ugrožavanja biološke raznovrsnosti u Srbiji”.

4. Strateške oblasti, ciljevi i mere za očuvanje biodiverziteta

Ovaj odeljak takođe sadrži deo dobro napisanih elemenata, sa primedbom da ono što se u ovom odeljku zovu Aktivnosti, one to po nama nisu. To su zadaci koje treba razraditi i operacionalizovati kroz konkretne aktivnosti.

Generalna primedba na celinu 4. je da se razvoj i unapređenje ekoloških koridora (npr. NATURA mreža, zelena infrastruktura) uopšte ne smatraju kao bitan zadatak/aktivnost.

Na dalje, pojedinačne primedbe su:

4.1.1.1. Ugrožene vrste

Precizirati značenje sledeće rečenice: *“Doneti državno zakonodavstvo za zaštitu i oporavak vrsta kojima preti izumiranje”*; jer je nejasno na šta se ovaj zadatak odnosi.

Zadatak *“Osnovati centre za spašavanje divljih biljnih i životinjskih vrsta”* ne treba da stoji u odeljku 4.1.1.1. Ugrožene vrste nego 4.1.1.4. Ex-situ zaštita. Centri nisu predviđeni samo za ugrožene vrste nego za sve vrste kojima je potrebna pomoć za oporavak i rehabilitaciju.

4.1.1.3. Ekološka restauracija, jasnije definisati rečenicu: *“Promovisati sakupljanje i širenje autohtonih vrsta u svrhu obnavljanja staništa”*.

U delu 4.1.2.1. Alohtone vrste i genetski modifikovani organizmi smatramo da alohtone vrste i genetski modifikovane organizme ne možemo posmatrati zajedno. Zadaci na rešavanju problema vezanih za ove dve grupe organizama su sasvim drugačije i mislim da ove dve celine treba odvojiti i nezavisno razraditi.

Takođe, treba postaviti ciljeve i zadatke vezane za prevenciju, što je, možda, predviđeno u zadatku *“Osnovati centar za upozoravanje na alohtone vrste i GMO i uspostaviti procedure za odgovor na ove faktore ugrožavanja”* ali nije dovoljno dobro definisano.

4.1.2.2. Zagađenje zahteva ponovnu obradu jer se ne vide veze sa postojećim zakonskim okvirom, institucijama, strateškim opredeljenjima.

Na primer: *“Ojačati ili stvoriti mehanizme za kontrolu proizvodnje, uvoza i upotrebe hemikalija za koje se pokazalo da nepovoljno utiču na biološku raznovrsnost sa ciljem svođenja njihovog uticaja na minimum”*.

Postavlja se pitanje da li je ovaj zadatak potreban, definisan na ovakav način, obzirom da u Srbiji postoji Agencija za hemikalije, postoje zakoni, institucije, postoje obaveze po EU REACH Direktivi itd.

U ovom, i ostalim zadacima u delu Zagađenje, ogleda se nepovezanost da delovanjima drugih sektora. Preporučujemo intenzivnije konsultacije za bolje definisanje ovih zadataka.

4.2. Sistem zaštićenih područja

Preporučujemo da se postavi cilj (izražen u % teritorije Republike Srbije) za zaštićena područja do 2017. godine.

U delu 4.3. Održivo korišćenje biodiverziteta, pristup i raspodela koristi i ekonomsko vrednovanje, imajući u vidu ciljeve Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, preporučujemo uključivanje ciljeva i aktivnosti vezanih za: inovacije, zapošljavanje, borbu protiv siromaštva kao i vezu sa milenijumskim ciljevima razvoja.

4.3.1. Održivo korišćenje biodiverziteta

“ Postarati se da nivoi sakupljanja budu uspostavljeni tako da vode dugoročnoj održivosti vrsta ili dugoročnoj ekološkoj delotvornosti (npr. veliki mesojedi i druge ključne vrste)”.

Rečenica je nejasna, na koji način će se odgovorna institucija “postarati”, šta je to “ekološka delotvornost”? Smatramo da je potrebno jasno formulisati ovaj zadatak.

4.4.3. Institucionalni okvir

Cilj 4.3: Ojačati institucionalni okvir za očuvanje biodiverziteta.

Dodati: Vlada Republike Srbije kao primer u očuvanju biološke raznovrsnosti.

Potrebno je da Vlada, Ministarstvo i institucije imaju ulogu “role modela” za očuvanje biološke raznovrsnosti u svom svakodnevnom radu i delovanju.

4.4.4. Finansijski okvir

Zadatak “Ojačati kapacitete Ministarstva .... za pronalaženje sredstava za aktivnosti očuvanja biodiverziteta”. Nije jasno zašto su izostavljene lokalne samouprave i upravljači zaštićenim dobrima. U predpristupnim fondovima postoje sredstva na koja bi lokalne samoupravame, upravljači i NVO mogli aplicirati i kojima je cilj očuvanje i unapređenje biodiverziteta.

4.5.1. Nacionalne integrisane politike i smernice

U svim Zadacima koji započinju sa “Razviti i promovisati smernice sa primerima najbolje prakse...” trebalo bi dodati i “.... podržati praktične aktivnosti na implemantaciji tih primera”.

4.5.2. Integracija biodiverziteta u druge sektore

Problem zemljišta nije nigde jasno analiziran i ne posvećuje se pažnja ovom kompleksnom problemu.

Takođe, za sektore enegije i transporta treba da budu definisani zadaci.

4.5.2.3. Divlji životinjski svet

-Razviti najbolje prakse upravljanja u održivoj upotrebi resursa i očuvanju biodiverziteta u sektorima lova i ribolova;

-Sprečiti ugrožavanje riba i slatkovodnog biodiverziteta od strane genetski modifikovanih vrsta riba.

Dodati: Primeniti odredbe evropskih direktiva o dozvoljenim načinima lova; Primeniti međunarodne konvencije koje sprečavaju krivolov i trgovinu ugroženim vrstama; Uraditi istraživanje vezana za uticaj lova i ribolova na biološku raznovrsnost.

4.5.2.4. Rudarstvo

Potrebno je doneti Metodologiju biološke rekultivacije devastiranih rudničkih prostora koja bi obezbedila očuvanje biodiverziteta, sa jedne strane autohtonih vrsta, a sa druge strane specifičnog biodiverziteta karakterističnog za rudničke prostore. Slično važi sa dopunu tačke 4.1.1.3. Ekološka restauracija.

4.5.2.6. Turizam i rekreacija u prirodi

“Razvoj nacionalnog programa ekoturizma” treba da bude u skladu sa Vodičem za biološku raznovrsnost i razvoj turizma, koji je pripremljen u okviru Konvencije o biološkoj raznovrsnosti.

4.6.3. Istraživanje biodiverziteta

Obezbediti i podržati organizovanje postojećih ali i novih naučno-stručnih skupova čija je osnovna ili jedna od tema biodiverzitet, obzirom da se bez saopštavanja i razmene mišljenja o rezultatima istraživanja biodiverziteta ne može pratiti stanje, rezultati postignuti na polju očuvanja i sl.

4.7.2. Infrastruktura i oprema

Zadatak “Opremiti Ministarstvo i Zavod savremenim GIS sistemom...”. Zanimljivo je da se Strategijom posebno ističu samo određene institucije kao jedini korisnici opreme i sredstava. Npr. naučne institucije se spominju kao odgovorne za “Prikupljanje i pregled postojećih podataka o biodiverzitetu” (str. 91) i “Popisivanje i kartiranje ugroženih i retkih tipova staništa i biocenoza” (ista strana), bez spominjanja kako će se njima pomoći da realizuju ovaj složen i odgovoran zadatak.

4.8.1 Formalno (i neformalno) obrazovanje

Obezbediti i realizovati tzv. edukaciju edukatora (prosvetnih radnika, upravljača zaštićenim područjima, članova ekoloških NVO, korisnika resursa biodiverziteta, službenika u državnim i lokalni organima i dr.). To znači da nije dovoljno razvijati samo obrazovne programme namenjene deci i omladini, već i odraslima, odnosno u konceptu doživotnog obrazovanja.

4.8.3. Učešće javnosti

Cilj 8.3: Uključiti lokalno stanovništvo i zajednice u planiranje, odlučivanje i realizaciju u vezi sa očuvanjem biodiverziteta.

Zadatak: *“Podržati projekte NVO sektora koji se odnose na unapređenje očuvanja biodiverziteta”*

Finasijska podrška projektima NVO sektora predstavlja samo jednu, možda i najmanje važnu, komponentu saradnje institucija sa civilnim sektorom. Institucionalna saradnja bi trebalo da obuhvati učešće civilnog sektora u izradi strateških dokumenta, učešće u procesima donošenja odluka, partnerstvo i kreiranje zajedničkog nastupa u regionalnim/evropskim inicijativama itd.

Predložimo da zadatak glasi: *“Uspostaviti mehanizme trajne saradnje Ministarstva sa nevladinim organizacijama na očuvanju biološke raznovrsnosti”*.

4.9.1. Koordinacija sa drugim međunarodnim instrumentima za očuvanje biodiverziteta

Preciznije definisati aktivnost *“Stvoriti mehanizme (organe, dokumente, instrumente) za usklađivanje i primenu multilateralnih međunarodnih sporazuma koji se odnose na biodiverzitet”* sa posebnim naglaskom na definisanje uloge nevladinih organizacija u organima.

Zadatak *“Uskladiti zakone koji se odnose na očuvanje biodiverziteta sa zakonima EU”*. Ovakva formulacija je nedovoljno precizna čak i za Strateški okvir. Legislativa u ovoj oblasti u EU nije vezana samo za zaštitu prirode nego je ugrađena i u druge sektore (poljoprivreda, šumarstvo, vodoprivreda), tako da gornja kvalifikacija ne govori ništa.

4.9.2. Regionalna i međunarodna saradnja

U aktivnosti *“Uspostaviti forum sastavljen od svih strana uključenih u očuvanje biodiverziteta”* nije jasno na kom nivou (nacionalnom, regionalnom, međunarodnom) će forum delovati i sa kojim ciljem.

U delu regionalna i međunarodna saradnja treba bolje definisati i jako značajnu ulogu koju nevladine organizacije imaju na polju biološke raznovrsnosti i međunarodne saradnje.

4.11.2. Koordinacija, razmatranje i ažuriranje ove Strategije

Potrebno je definisati obaveze za izveštavanje vezano za ovu Strategiju, ali ne samo izveštavanje sekretarijatu Konvencije o biološkoj raznovrsnosti već i nadležnom Ministarstvu.

5. Akcioni plan

Opšti komentari na akcioni plan

Najslabiji deo Startegije je Akcioni plan koji je uopšteno i neprecizno napisan tako da ne daje nikakve garancije da će se u budućnosti pojaviti neki merljivi rezultati na očuvanju biološke raznovrsnosti. Aktivnosti u Akcionom planu su prepisani i prepakovani delovi iz odeljka 4. Strateške oblasti, ciljevi i mere za očuvanje biodiverziteta (u kojem, napominjemo, se pod aktivnostima u stvari govori o zadacima, što nije isto) bez jasne strukture i razrade svake od predloženih aktivnosti/zadataka (Aktivnosti = Ciljevi → Koraci → Rezultati → Procena).

Takođe:

- iz akcionog plana bi trebalo izdvojiti prioritete aktivnosti za koje će se razviti projekti, koje bi Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, ili neki donator finansirao;
- ukoliko bi se kao odgovorna institucija neveli npr. fakulteti ili nevladine organizacije, znatno bi se ubrzala primena akcionog plana;
- takođe, smatramo da Ministarstvo ne treba da troši svoje resurse (finansijske, ljudske) na kampanje, druge institucije i organizacije civilnog društva bi trebalo da rade taj posao;

- naš predlog je da se nevladine organizacije uvrste u sledećim tačkama: 3.2. raspodela koristi pa u ovom prvom stavu o stvaranju svesti; 8.1. formalno obrazovanje; 8.2. informisanost javnosti - drugi stav - razviti i sprovesti kampanju; peti stav - informisati javnost o značaju primene Protokola; Obezbediti obuku o biodiverzitetu za medije i novinare;
- finansijska sredstva bi trebalo razdvojiti na: ukupne troškove i izvore finansiranja;
- uključiti aktivnosti koje su već predviđene akcionim planovima drugih strateških dokumenata (npr. Strategijom održivog razvoja Republike Srbije, Strategijom šumarstva, Strategijom poljoprivrede), ili drugim programima Vlade Republike Srbije.

Konkretni predlozi za delove akcionog plana

Dopuniti Akcioni plan, tačka 4. Politički, zakonodavni, institucionalni i finansijski okviri za očuvanje biodiverziteta, podtačka 4.4 Finansijski okvir, novom aktivnošću:

- povećati korišćenje EU sredstava: Susedskih programa, predpristupnih IPA fondova i dr., Odgovorne institucije: Ministarstvo životne sredine. Ministratsvo finansija i druga ministarstva, lokalne samouprave, upravljači zaštićenim područjima, NVO id r. Rok: srednjoročno

Dopuniti Akcioni plan, tačka 5. Integracija biodiverziteta u druge sektore, podtačka 5.2.4. Rudarstvo, novom aktivnošću:

- Doneti metodologiju rekultivacije i fitoremedijacije rudarskih kopova, jalovišta i odlagališta, Odgovorna institucija: Ministarstvo rudarstva i energetike, Rok: kratkoročno, Finansijska sredstva: budžet, fondovi, donatori, rudarske firme i dr.

Dopuniti Akcioni plan, tačka 6. Baza znanja, podtačka 6.3 Istraživanje biodiverziteta, novom aktivnošću:

- Inicirati nove i podržati postojeće naučno-stručne skupove o biodiverzitetu, Odgovorne institucije: Ministarstvo životne sredine. Ministarstvo nauke i tehnologije, naučne i stručne instiucije, NVO, Rok: kontinuirano, Finansijska sredstva: budžet, fondovi, donatori i dr.

Dopuniti Akcioni plan, tačku 8. Obrazovanje, informisanje i učešće javnosti, podtačku 8.1 Formalno obrazovanje novim nazivom: Formalno i neformalno obrazovanje i novim aktivnostima:

- Razviti programe stručnog obrazovanja nastavnika i saradnika o biodiverzitetu, Odgovorne institucije: Ministarstvo prosvete i druga ministarstva, Zavod za unapređenje obrazovanja, NVO i dr., Rok: kontinuirano , Finansijska sredstva: budžet, fondovi, donatori i dr.

- Razviti programe obrazovanja odraslih, posebno obuke za poslove koji uključuju brigu o biodiverzitetu, Odgovorne instutucije: Ministarstvo prosvete, Ministarstvo životne sredine i dr, Rok: kontinuirano, Finansiranje: budžet, fondovi, donatori, Nacionalna služba zapošljavanja i dr.

- Razviti programe obrazovanja stanovništva zaštićenih područja, Odgovorne institucije: Ministarstvo životne sredine, Zavod za zaštitu prirode, upravljači zaštićenim područjima, Rok: kontinuirano, Finansijska sredstva: budžet, fondovi, donatori, prihodi upravljača i dr.

- Obezbediti obuku lovaca, ribolovaca, sakupljača lekovitog bilja, turističkih udruženja, udruženja zaštite životinja i pojedinih predela, članova drugih ekoloških NVO, Odgovorne instutucije: Ministarstvo životne sredine i druga ministarstva, Zavod za zaštitu prirode, udruženja i NVO i dr, Rok: kontinuirano, Finansiranje: budžet, fondovi, donatori, sredstva udruženja i dr.